

Sammanfattning

Fråga om rättegångshinder på grund av statsimmunitet. En arbetstagare som är svensk medborgare och bosatt i Sverige hade en projektanställning hos ICE Italienska Statens Institut för Utrikeshandel (ICE), som har fast kontor i Stockholm. Arbetstagaren utförde sitt arbete i Sverige. Efter det att arbetstagaren väckt talan och yrkat bl.a. att hans anställning hos ICE skulle förklaras gälla tills vidare har ICE gjort gällande att talan skall avvisas på grund av att ICE åtnjuter statsimmunitet. Arbetsdomstolen har funnit att ICE är ett sådant rättssubjekt som i och för sig kan åberopa immunitet, men att ICE efter en helhetsbedömning av omständigheterna i detta fall inte har rätt att underlåta att svara vid svensk domstol.

ARBETSDOMSTOLENBESLUT
2004-03-31
StockholmBeslut nr 26/04
Mål nr B 117/03**KLAGANDE**

ICE Italienska Statens Institut för Utrikeshandel, Sveavägen 28-30,
111 34 STOCKHOLM
Ombud: advokaten Magnus Weidenhaijn och jur. kand. Tanja Karjanmaa,
Bird & Bird Advokat HB, Box 7714, 103 95 STOCKHOLM

MOTPART

G.B. i HANINGE
Ombud och rättshjälpsbiträde: advokaten Ulf Holmberg, Kungsgatan 29, 2 tr,
111 56 STOCKHOLM

SAKEN

Fråga om rättegångshinder på grund av statsimmunitet

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts, avd. 3, beslut den 17 oktober 2003 i mål nr T 2310-03

Tingsrättens beslut, se bilaga.

ICE Italienska Statens Institut för Utrikeshandel (ICE) har yrkat att Arbetsdomstolen med ändring av tingsrättens beslut bifaller ICE:s vid tingsrätten framställda avvisningsyrkande.

G.B. har bestritt ändringsyrkandet och yrkat att Arbetsdomstolen skall fastställa tingsrättens beslut.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Parterna har åberopat samma skriftliga bevisning som vid tingsrätten. G.B. har därutöver åberopat § 154 i ”Leggi Ed Altri Atti Normativi”.

Parterna har till utveckling av talan i Arbetsdomstolen åberopat samma omständigheter som vid tingsrätten samt därutöver anfört i huvudsak följande.

ICE

I tingsrättens beslut anges att tingsrätten vid en helhetsbedömning har funnit att ICE inte har rätt att underlåta att svara vid svensk domstol i förevarande mål på grund av immunitet och invändningen om rättegångshinder har därför lämnats utan bifall. Vidare har vissa anknytningsfakta till Sverige specificerats, men det framgår inte klart och tydligt hur helhetsbedömningen är gjord

eller varför man frångått den tidigare praxis som finns inom det arbetsrättsliga området vad gäller statsimmunitet.

De anknytningsfakta som tas upp i tingsrättens beslut kan inte anses vara tillräckliga för att för att man vid en helhetsbedömning av den aktuella situationen skall frångå de internationellt erkända folkrättsliga principerna om immunitet.

G.B.

Italienska staten är inte alls av den uppfattningen att immunitet inför svenska domstolar skall råda i en situation som denna. Immunitetsinvändningen är inte understödd av italienska staten utan en invändning som på eget bevåg har gjorts av ICE. G.B. har tidigare åberopat viss skriftlig bevisning som visar att italienska staten inte anser att det föreligger immunitet i en situation som denna. Som ytterligare bevisning i Arbetsdomstolen åberopas även § 154 i "Leggi Ed Altri Atti Normativi". Av detta lagstiftningsdekret framgår med all tydlighet att såvitt avser lokalt anställd personal vid italienska diplomatiska representationer, konsulatkontor och kulturinstitut utanför Italien gäller dekretets § 154, där det uttryckligen stadgas att lokal rättsinstans är rätt forum för tvister i anledning av anställningsavtal. Som tidigare anförts är ICE inte en diplomatisk representation eller ett konsulatkontor. ICE synes göra gällande att man är att betrakta som ett kulturinstitut. ICE har nämligen hävdad att det kommersiella inslaget i verksamheten är underordnat italienska statens mer allmänna intresse för handelsutbyte. Viktigare än detta försök till definition av begreppet kulturinstitut är dock att om inhemsk diplomatisk personal, inhemsk konsulatpersonal och inhemsk personal vid kulturinstitut skall underkastas prövning av inhemsk, i bemärkelsen lokal, rättsinstans, så är detta självfallet förhållandet även för eventuella statliga intressen i andra länder där den italienska statens intressen är mindre framträdande än när det gäller ren representation. På grund av detta kan man dra den slutsatsen att italienska staten inte skulle åberopa immunitet i ett fall som detta.

ICE

G.B. gör gällande att immunitetsinvändningen inte är understödd av italienska staten utan att det enbart är en invändning som gjorts på eget bevåg. ICE:s inställning i forumfrågan i det aktuella målet stöds dock av svensk rättspraxis.

Den av G.B. åberopade italienska lagen är inte tillämplig i målet och hans talan grundar sig inte heller på lagen. Genom att talan i målet inte grundas på den aktuella lagen är inte heller dess forumregel tillämplig. Lagen är vidare endast uttryckligen tillämplig på det italienska utrikesministeriets personal och därför inte på ICE som lyder under den italienska statens näringslivsministerium, och regleras av andra lagar och statuter m.m. Motsvarande reglering som den som föreligger för utrikesministeriets personal förekommer inte för ICE. Att den italienska staten på detta sätt har valt att göra ett specifikt undantag i en särskild lag för viss personal påverkar inte

och kan inte tas till intäkt för att dessa bestämmelser därför skulle gälla generellt och för ICE i synnerhet. Det påverkar således inte heller frågan om immunitet i sig för ett organ som är en del av den italienska staten. ICE är uppenbarligen inte heller ett "kulturinstitut". Ett särskilt sådant finns för övrigt i Stockholm och dess verksamhet är väsensskild från ICE:s. Vidare gäller att det står ett folkrättsligt subjekt fritt att åberopa immunitet eller inte och det är just detta som skett i förevarande mål. Denna immunitet har heller inte avståtts.

Skäl

Arbetsdomstolen har tidigare prövat en tvistefråga av liknande slag som den nu aktuella. I beslutet 2001 nr 96 gällde frågan huruvida Cypriotiska statens Turistorganisation (CST) åtnjöt statsimmunitet, innebärande att svensk domsrätt inte skulle föreligga i en uppsägningstvist mellan CST och en person anställd vid CST. Arbetsdomstolen konstaterade i det målet att CST var ett rättssubjekt som kunde åberopa statsimmunitet. Immunitet anses emellertid kunna åberopas endast i tvister som rör statsakter i egentlig mening, men däremot inte när en tvist angår åtgärder av kommersiell eller eljest privaträttslig karaktär som immunitetssubjektet har företagit. Om en viss tvist skall anses vara av sådan karaktär att statsimmunitet får åberopas torde i praktiken bli beroende av en helhetsbedömning av de omständigheter som, med hänsyn till immunitetens syften, i den föreliggande situationen talar för och emot rätten att åberopa immunitet (NJA 1999 s. 821). I det nyss nämnda beslutet redogjorde Arbetsdomstolen också för att det i den folkrättsliga litteraturen tidigare har hävdats att immunitet generellt skulle vara påkallad i tvister som grundar sig på ett anställningsavtal mellan ett immunitetssubjekt och dess anställda. Genom tillkomsten av den av Europarådet år 1972 antagna europeiska konventionen om statsimmunitet, som dock inte tillträtts av Sverige, har en begränsning av denna princip kommit till uttryck. Det har bl.a. därför i den folkrättsliga litteraturen ifrågasatts om den tidigare uppfattningen om immunitet fortfarande är hållbar. Domstolen fann i sitt ovan nämnda beslut, bl.a. med hänsyn till den anställdes medborgarskap och ställning inom CST, att CST hade rätt att åberopa immunitet.

I den nu föreliggande målet gör Arbetsdomstolen följande bedömning. Arbetsdomstolen finner i likhet med tingsrätten att ICE får anses vara ett sådant rättssubjekt som i och för sig kan åberopa immunitet. Domstolen gör också samma bedömning som tingsrätten vad avser ICE:s rätt att med åberopande av immuniteten underlåta att svara i den aktuella anställningstvisten. Överklagandet skall därför lämnas utan bifall.

Vid denna utgång skall ICE åläggas att utge ersättning för G.B:s rätthjälpkostnader i Arbetsdomstolen.

Arbetsdomstolens beslut

1. Arbetsdomstolen fastställer tingsrättens beslut.

2. Arbetsdomstolen fastställer ersättning enligt rättshjälpslagen åt Ulf Holmberg för det biträde han lämnat G.B. i Arbetsdomstolen med sju-tusentvåhundratrettio (7 230) kr, varav 6 250 kr avser arbete och 980 kr utlägg.

3. ICE Italienska Statens Institut för Utrikeshandel skall ersätta G.B:s kostnader för rättshjälpen i Arbetsdomstolen med sjutusentvåhundratrettio (7 230) kr enligt den närmare fördelning mellan staten och G.B. som rättshjälpsmyndigheten bestämmer.

Ledamöter: Inga Åkerlund, Lars Johan Eklund och Kristina Andersson.
Enhälligt.

Sekreterare: Kristina Andersson

Tingsrättens beslut (ledamot: Peter Prom)

Efter det att G.B. ansökt om stämning och bl.a. yrkat att tingsrätten skall förklara att hans anställning hos ICE Italienska Statens Institut för utrikeshandel (ICE) skall gälla tills vidare, har ICE bestritt talan samt yrkat att käromålet skall avvisas på grund av att ICE åtnjuter statsimmunitet.

G.B. har invänt att ICE inte åtnjuter immunitet och yrkat att avvisningsyrkandet skall lämnas utan bifall.

Parterna har till utveckling av talan avseende yrkandet om avvisning anfört i huvudsak följande.

ICE

ICE är en italiensk offentlig myndighet som verkar under den italienska Handelsministern och dennes departement, som också utser de personer som är satta att leda ICE:s verksamhet. Verksamheten, som är reglerad i lag, är av offentlighetsrättslig natur och saknar vinstintresse och därmed kommersiell inriktning. De huvudsakliga arbetsuppgifterna är att med information, assistans och utbildning i frågor som rör internationellt samarbete stödja italienska företag som intresserar sig för utländska marknader och utländska företag som vill hitta samarbetspartners i Italien. Rapportering av verksamheten sker till italienska staten genom en verkställande direktör som utnämns av en regeringsutsedd styrelse. Finansiering av verksamheten sker genom allmänna medel från den italienska staten, som årligen beslutar om en budget för ICE. ICE är således ett sådant subjekt som kan åtnjuta immunitet.

När det gäller arbetsrättsliga tvister mellan främmande immunitetssubjekt och dess anställda har man enligt allmänna folkrättsliga principer ansett dessa vara suveräna. Det kan således inte vara avgörande om lagen om anställningsskydd skall anses som social lagstiftning eller inte. Att G.B. har anknytning till Sveige genom medborgarskap och genom att han varit anställd här stämmer visserligen, men inte heller detta kan vara av avgörande betydelse. Bestämmande är istället om ICE:s agerande kan anses vara sådant som enligt folkrättsliga principer leder till immunitet. Italien har nu, genom ICE, vidtagit en omorganisation vad avser bemanningen på det svenska kontoret och har efter uppsägningen inte anställt någon annan att utföra liknande projekt som G.B. har varit inblandad i. En stat måste kunna föreskriva hur dess organisation skall vara bemannad och organiserad och den nämnda uppsägningen måste således vara att se som ett agerande av Italien, genom ICE, i dess egenskap av suverän stat. ICE skall därför åtnjuta immunitet.

G.B.

ICE är inte en offentlig myndighet enligt den definition begreppet har i Sverige. Institutet bedriver nämligen en kommersiell verksamhet – bland annat i Sverige – i syfte att befrämja avsättningen av italienska produkter. Verksamheten sker visserligen på uppdrag av och är huvudsakligen finansierad av den italienska staten, men den är ändock av uttalat kommersiellt slag. ICE har vidare rätt att sluta avtal som ger rätt till ersättning utöver de anslag som

beviljas och att ha andra tillgångar och inkomster än anslagen samt arbetar för att så långt som möjligt åstadkomma kostnadstäckning.

G.B. är en svensk medborgare, bosatt i Sverige. Han har i detta fall innehaft en anställning i Sverige som är att betrakta som en projektanställning och arbetet har utförts här. Härigenom finns en stark anknytning till svensk rättsordning. I rättspraxis har också den anställdes medborgarskap och befattning varit avgörande faktorer (jfr AD 2001 nr 96). Även den europeiska konventionen om statsimmunitet förbjuder en invändning från föredragsslutande land om immunitet i en liknande situation som denna. Vidare rör den rättsliga frågan en av huvudpunkterna i svenskt anställningsskydd och faller under en social skyddslagstiftning som är tvingande till den anställdes förmån, vilket ytterligare förstärker anknytningen till svensk rättsordning.

Parterna synes vara eniga om att svensk lag skall tillämpas oavsett vilken domstol som skall slita tvisten. Italienska bestämmelser ger också vid handen att utländsk personal som kontrakterats lokalt för den utländska verksamma operativa enhetens behov skall bedömas enligt inhemsk rätt och sedvana. Den svenska rätt som omedelbart kommer i åtanke här är lagen om anställningsskydd och lagen om rättegången i arbetstvister. I den sistnämnda lagen anges svensk tingsrätt och arbetsdomstolen såsom exklusivt behöriga domstolar i arbetstvister. Den italienska förklaringen torde innebära inte bara att svensk lag skall tillämpas, utan även att dylika svenska tvingande processregler skall tillämpas.

En helhetsbedömning av ovan anförda omständigheter leder till att ICE inte skall anses kunna åberopa immunitet och att yrkandet om avvisning skall lämnas utan bifall.

I genmäle har ICE anfört dels att Sverige har inte tillträtt den europeiska konventionen om statsimmunitet och att den således inte är tillämplig i detta fall, dels att frågan om vilket lands lag som eventuellt skall gälla i tvistens materiella delar saknar betydelse för immunitetsfrågan.

Efter genomgång av handlingarna i målet meddelar tingsrätten beträffande yrkandet om avvisning på grund av immunitet följande

BESLUT

ICE är ett sådant rättssubjekt som i och för sig kan åberopa statsimmunitet. Med hänsyn till de starka anknytningsfakta till Sverige i denna anställningstvist, bl.a. att G.B. är svensk medborgare och att arbetet – inom ramen för en projektanställning – i sin helhet utförts i Sverige med fast kontor i Stockholm, finner tingsrätten vid en helhetsbedömning att ICE inte har rätt att underlåta att svara vid svensk domstol i förevarande mål p.g.a. immunitet. Invändningen om rättegångshinder på den grunden lämnas därför utan bifall.